

In de Ruurlose doopregisters over de genoemde honderdjarige periode wordt zo'n 25 keer melding gemaakt van de vroedvrouw, die meestentijds voluit wordt genoemd. Vroedvrouw is de term die wij tegenwoordig gebruiken. In de 17e en 18e eeuw sprak men van *wijve(n)moer* of *-moeder* of *wijfsmoer*, maar ook van *wijs(e)moer* of *-moeder*.

Zij zijn veelal behulpzaam bij geboorten waarbij de vader afwezig of onbekend is en horen en verklaren later soms wat de moeder "in de uiterste noot beleden heeft" omtrent de identiteit van de vader.

Behoudens een tweetal keren waarbij wel de vroedvrouw maar geen naam wordt vermeld kan het volgende lijstje worden opgemaakt:

1696	<i>Trijntje.</i>
1708 - 1712	<i>Steventje Bouwmeester.</i>
1717 - 1743	<i>Lysabeth Costers.</i>
1736 - 1752	<i>Grietjen Buyrink of op de Holsevoort.</i>
1762 - 1764	<i>Hendrina Tolkamp.</i>
1771	<i>Elisabeth Nieuwenhuijs.</i>
1773	<i>Janna Gotink.</i>

Er bestonden natuurlijk nog geen voorschriften omtrent beroep en opleiding en waarschijnlijk waren de meeste vroedvrouwen wijs en ervaren. Van een tweetal konden gemakkelijk wat nadere gegevens bijeengezocht worden.

Zo trouwt Steventje Bouwmeester in 1684 in Ruurlo met Berend Willems, weduwnaar van Trycken ten Drietelaar. In 1685 krijgt ze een kind, maar omtrent geslacht en naam ontbreken de gegevens. In 1687 hertrouwt zij -ze wordt dan omschreven als de weduwe van Berend Naaldenberg- met Roelof (z.v. Herman) Guliker. Uit dit huwelijk worden een drietal kinderen geboren en gedoopt in respectievelijk 1692, 1695 en 1698.

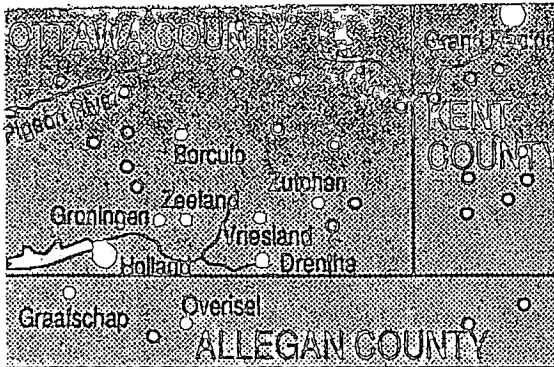
Ook van Lysabeth Costers weten wij wat meer. Zij trouwt als Liesbeth Pouwels, waarschijnlijk niet in Ruurlo, met meester Hendrik de Snijder; later Hendrik Koster genaamd. Of hij meesterkleermaker was of schoolmeester, kleermaker en later ook koster is niet duidelijk. Hun drie gedoopte kinderen worden in de periode 1696 - 1704 in Ruurlo ingeschreven.

Na 1775 verdwijnt de vermelding van de vroedvrouw uit de doopregisters.

door Henk Hietbrink.

Er werd eens een Jacobus Klanderman geboren op 29 oktober 1815 te Geesteren bij Borculo, als zoon van Garrit Klanderman (wever) en Johanna Grada Hillebrand. In ongeveer 1830 was Jacobus Klanderman werkbode bij de familie Dave in het Rot Nederbiel onder Borculo. Toen hij ging trouwen kon hij nog schrijven of tekenen, zoals op de huwelijksakte stond aangegeven. Toen hij in 1839 ging trouwen was hij wever en bij de aangifte van de kinderen arbeider. Op 29 mei 1839 trouwde Jacobus Klanderman (29 jaar) met Gesina Kistenmaker (31 jaar), dochter van Jan Kistenmaker en Gerritje Holmaat, uit de Lemskeshoek onder Borculo. Uit dit huwelijk werd een op 12 december 1839 te Borculo een zoon geboren Garrit Klanderman. Mevrouw Gesina Klanderman-Kistenmaker overleed op 18 januari 1855 te Borculo.

Jacobus Klanderman (40 jaar), weduwnaar van Gesina Kistenmaker, trouwde op 27 oktober 1855 met Aaltjen Rietman (29 jaar) geboren te Diepenheim in 1826 en dochter van Derk Rietman en Maria Sweers, wonende op Femeen onder Diepenheim. Uit dit huwelijk werden, op Klopman F 2 onder Geesteren, geboren: Johanna Gesina op 10 juli 1857 en de tweeling Derk en Maria op 27 februari 1859.

In het jaar 1867 ging Jacobus Klanderman met vrouw en vier kinderen van (Klopman) F 2, ge meente Borculo emigreren naar Noord-Amerika. Ze streken neer in de staat Michigan. Het was een toeval, dat ik in 1992, tijdens mijn reis door Noord-Amerika, georganiseerd door de stichting "In de voetsporen", ook het plaatsje Borculo in Michigan aandeed. (Zie de hiernaast afgedrukte kaart).

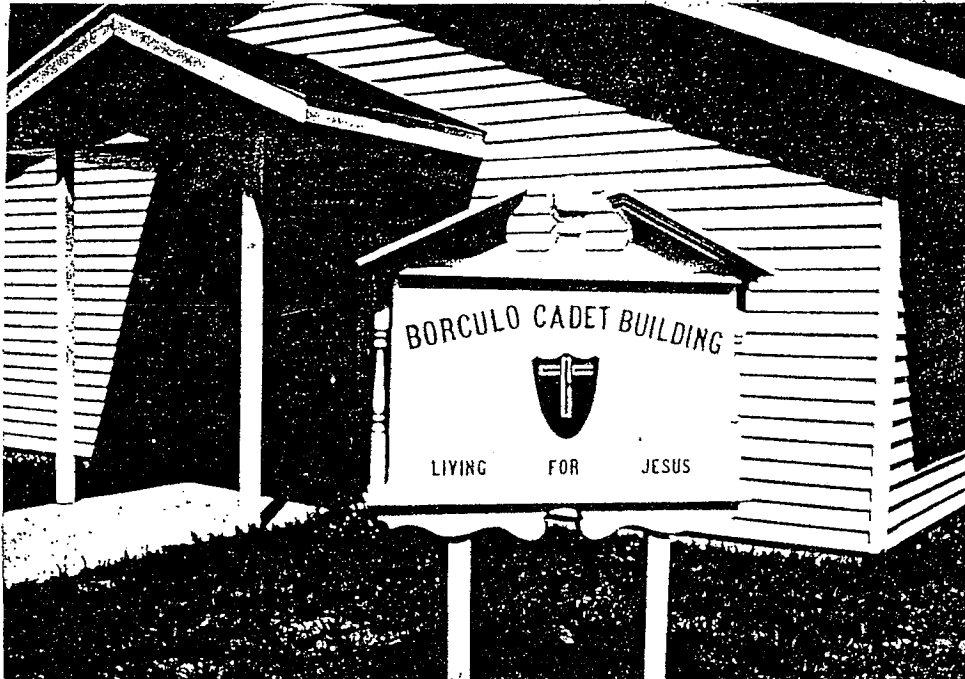
Het plaatsje Borculo is een kerkdorp met wat woonhuizen. Het ligt ongeveer 30 km. ten Noord-oosten van Grand-Rapids en ongeveer 15 km. ten zuid-westen van Holland.

Dat plaatsje Holland is in 1847 gesticht door ds. Albertus Christiaan van Raalte.

Wij gaan terug naar het kerkdorp Borculo. Hieronder is een foto van de kerk.

Het plaatsje had veel weg van Barchem, de nieuwbouw niet meegerekend. Het land dat dat in Borculo (Michigan) is ontgonnen is zeer goede grond, met in de meeste gevallen veeboeren. Bij de boerderijen staan grote silo-torens. Er komen ook veel gemengde bedrijven voor, met een grootte van tussen de 50 en 80 hectare. Verder stond er tussen de huizen een gebouwtje van de "Borculo Cadet Building".

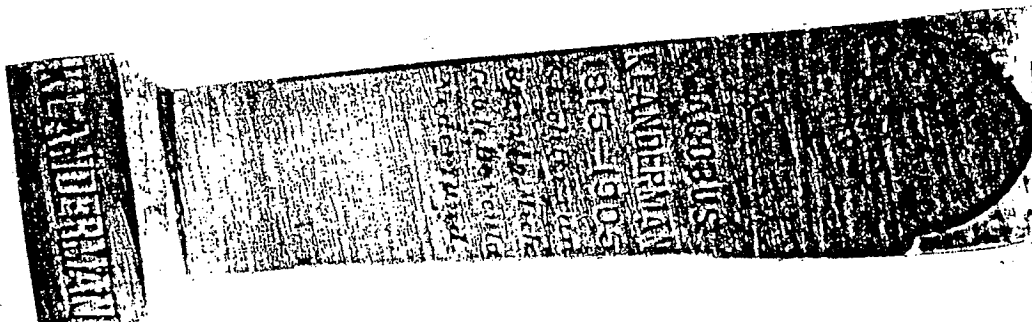

Het is een gebouwtje waar de jongeren godsdienst werd bijgebracht en gebruikt werd voor vergaderingen, die daar allicht ook mee te maken kunnen hebben. Het is zodoende heel lastig, dat geen woord engels kan verstaan. Door de ogen goed de kost te geven en door-dat ik zelf van een boerderij kom, kan men aardig bekijken, hoe de leefgewoonten in zo'n kerkdorpje als Borculo (Michigan) zijn. Wij hadden maar een uur om rond te kijken en te weinig tijd, om een tolk te zoeken voor uitleg.

Ik kon niet nalaten even het kerkhof te bezoeken, om te kijken of ik ook Borculose namen zou tegen komen. Ik trof daar de volgende namen aan: *Wesseldijk - Van den Bosch - Bosch - Gurink - Kieskamp - Vollink - Raterink en Klanderman*. En juist op die zerk ontdekte ik, dat dit de man was, die na de emigratie met zijn vrouw Aaltje en hun vier kinderen daar in 1867 waren neergestreken. Jacobus Klanderman heeft daar 38 jaar gewoond en heeft het plaatsje Borculo in de staat Michigan (Noord-Amerika) gesticht (zie de grafsteen onder).

Toen hij trouwde en later de kinderen aangaf stond erbij geschreven, dat hij noch schrijven of tekenen kon; dus nog geen kruisje zetten. Maar toch ging hij op 52-jarige leeftijd emigreren met vrouw en vier kinderen (van die huisgenoten heb ik verder in Borculo en op het Kerkhof niets teruggevonden).

Ik schrijf dit verhaal omdat ik bewondering heb voor de ongeletterde Jacobus Klanderman, geboren in 1815 te Geesteren, onder de rook van Borculo, die het gelukt is om in 38 jaar een plaatsje in de wildernis van Noord-Amerika te stichten.

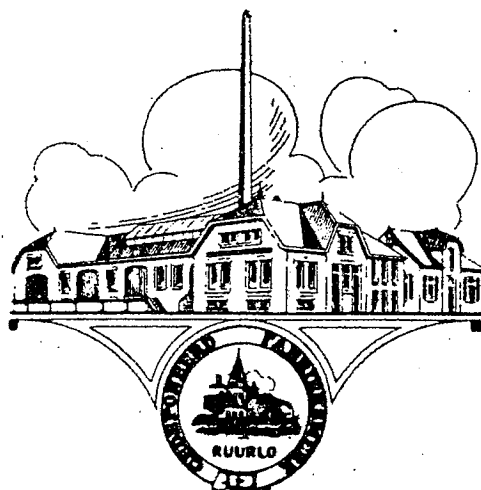
uitgezocht door H. Post.

Armoede in Nederland? Daarvoor moeten we terug naar het laatste kwart van de vorige eeuw. Oordeel zelf! In Amsterdam en andere grote steden leefden duizenden nog in vochtige, donkere kelderwoningen, soms hele gezinnen in één kamer! — Was het leven dan beter op het platteland? Zeker niet! Na 1878 namelijk was vanuit Amerika de invoer van goedkoop graan begonnen. Dit bracht de Nederlandse landbouw een geduchte klap toe; veel landarbeiders vervielen tot de bedelstaf en moesten maar afwachten, wat de Armenfondsen hun toedeelden.

In onze Gelderse Achterhoek was de toestand vóór 1900 noet zó veel beter. Hoe stonden de boeren er in die tijd voor? We moeten dan eerst bedenken, dat de Ruurlose boerderijen als regel van bescheiden omvang waren. Uit bewaard gebleven lijsten blijkt bijvoorbeeld, dat tal van boeren maar één koe hadden, of slechts een paar meer. Een deel van hun inkomsten bestond uit de verkoop van eigengekarnde boter, die in afzonderlijke kleine partijtjes naar de markt in Zutphen werden gebracht. U begrijpt, dat de kwaliteit natuurlijk nooit gelijk was, waardoor de vraag en dus ook de prijs almaar op en neer gingen.

Een zware klap kreeg de boterhandel, toen de grote afnemers in Engeland ontdekten, dat de Hollanders hun produkt dikwijls met margarine vermengden. Juist in die tijd bracht Denemarken uitstekende boter in de handel, omdat de Denen de bereiding in coöperatieve ondernemingen hadden ondergebracht. In ons land begon men nu ook het belang in te zien van boterkarnen in het groot. Zo bestonden er in 1894 al stoomzuivelfabriekjes in Vorden en Beltrum. Onder de Ruurlose boeren gingen nu ook stemmen op om te gaan samenwerken. Een aantal hunner kwam in één van de plaatselijke lokaliteiten bijeen voor overleg. Meteen al werd de vraag opgeworpen: *Wordt het een particuliere onderneming of vormen we een coöperatie?* Het is de verdienste van G.H. Enzerink geweest, dat hij het grote belang inzag van de coöperatieve ondernemingsvorm. De leden blijven dan namelijk baas in eigen huis!

De twijfelaars werden overtuigd van de juistheid van dit inzicht en op 15 december 1896 werd in Ruurlo definitief opgericht: De Coöperatieve Roomboterfabriek "De Volharding".

Er werd ook besloten —vooral op aandringen van de rijkszuivelconsulent— om het bedrijf te beginnen met handkracht. Daaruit sprak heel weinig elan, dat mag wel gezegd worden. Vanwaar die voorzichtigheid? Dacht men misschien dat het geld moeilijk bijeen te krijgen zou zijn?

Later zien we hoe het plan zich ontvouwde. Als beginkapitaal werd vierduizend gulden voldoende geacht. Dit bedrag hoopte men te verkrijgen door uitgifte van vierhonderd aandelen van 10 gulden. Dit was te optimistisch gezien! Uiteindelijk konden honderd-drieënveertig leden worden bewogen tot aanschaffing van bij elkaar 337 aandelen. Te weinig! Gelukkig bracht mr. W. Baron van Heeckeren van Kell uitkomst; hij verstreekte een lening van vierduizend gulden tegen een rente van 4 procent. 93.17 (05)

De koop van driehonderd vierkante meter grond voor f 100,- op het Wevershuus kwam nu vlot tot stand.

In het voorjaar van 1897 werd de handkracht "fabriek" zonder tegenslagen opgetrokken; het gebouw mat 11 bij 8 meter. Tenslotte werd een directeur aangesteld en konden vier arbeiders in dienst genomen worden. En toen: - HOERA!, op 7 mei 1897 werd de eerste melk verwerkt.

Alle begin is moeilijk, dat bleek ook hier. Aanvankelijk draaide het bedrijfje goed; al te goed zelfs! De aanvoer van melk steeg te snel en binnen een jaar was de capaciteit duidelijk ontoereikend. Door lange wachttijden trad verzuring van de melk op; leveranciers en afnemers klaagden. Ook de leden bleven weg en men sprak al ernstig van opheffing van de gehele onderneming.

Zo leek in dat eerste jaar de toekomst verduisterd. Maar dan verscheen er licht in de duisternis in de persoon van een nieuwe directeur, de heer Noorderbos. Hij pakte de zaken energiek aan, wist ook zijn personeel tot meedoen te bewegen en zodoende de produktie flink te verhogen. Wat echter veel belangrijker was: hij zag in dat het fabriekje niet op handkracht kon blijven draaien. Stom was nodig voor het pasteuriseren en het karnen. Noorderbos vond voldoende steun voor zijn ideeën en jawel - nog voor de twintigste eeuw begon - op 7 juli 1899 werd de eerste staande stoomketel met stoommachine geplaatst.

Deze verbetering was het begin van een reeks uitbreidingen, die na 1900 hun beslag kregen. In de nuvolgende jaren werden fraaie successen afgewisseld door gevoelige tegenslagen. Hierover is vertellen is een hoofdstuk apart.

Wat we ons kunnen afvragen is: In welke mate ging de Ruurlose bevolking als geheel er met de boterfabriek op vooruit? Wat werkgelegenheid betreft: niet zo heel veel. We zagen al, dat er vier werklieden in dienst waren; in latere jaren verdubbelde dit aantal ongeveer. Wel valt te bedenken, dat voor de veehouder de taken lichter werden. Op de boerderij moest zowat al het werk met de hand gedaan worden en nu kon het tijdrovende karnen aan anderen worden overgelaten. Later zullen wij nog zien, dat de direktie van de boterfabriek, door het streven naar hogere opbrengsten, de leden-veehouders tot betere melklevering kon brengen.

In de eerste jaren konden de blijken van toenemend vertrouwen en stijgende inkomsten tot uiting komen in de volgende cijfers:

<u>jaar</u>	<u>melkaanvoer (liters)</u>	<u>ledental</u>	<u>uitgekeerde melkprijs (per 100 l.)</u>
1897	337.591	143	
1898	635.132		f. 2,70
1902	2.474.555	300	f. 3,24 + 20%

Afgezien van enkele moeilijke perioden is de ontwikkeling steeds in de goede richting gegaan, zoals later nog duidelijk zal worden.

Bronvermelding:

1. Jaarverslagen van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek De Volharding.
2. Landbouwmeeidelingen, Ruurlo (diverse jaargangen).
3. Gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan der Coöperatieve Zuivelfabriek De Volharding.
4. Diverse verspreide geschriften.

- Bronnen: 1. Gemeentearchief Ruurlo.
2. Openbare bibliotheek Ruurlo

Het eerste kunstlicht kwam van vuur; maar vuur was levensgevaarlijk en kon moeilijk meegenomen worden. Ongeveer 20.000 jaar geleden kwamen mensen tot de ontdekking dat ze door olie te verbranden ook licht kregen en de eerste lampen ontstonden. Het waren uitgeholde stenen, gevuld met dierlijk vet. Lampen met pitten van plantenvezels werden het eerst gemaakt rond 1000 voor Christus. De kaars verscheen ongeveer 2000 jaar geleden. Een kaars is een **wiek** (pit) omgeven door **was** of **talk**. Wanneer de pit is aangestoken smelt de vlam een deel van de was of talk. Deze verbranding geeft licht. Een kaars is dus eigenlijk een olielamp in handiger vorm. Voor de gewone man was de kaars echter te duur; alleen de adel en de rijke middenstand hadden kaarsen.

De boeren in Ruurlo gebruikten het **piklampje**, dat echter maar een gebrekkig licht gaf. Als olie werd hierin de **raapolie** gebrand; een olie die door de boeren zelf verbouwd werd. Men gebruikte deze olie echter ook om pannenkoeken te bakken.

Omstreeks 1850 - 1860 kwam er verbetering toen de petroleum (stinköllie) zijn intrede deed. Deze gaf meer licht; men kon er bij lezen en handwerken.

In veel steden was de olielamp inmiddels vervangen door de gaslamp. In Ruurlo kwam het gas (stadsgas van het gemeentelijk gasbedrijf in Lochem) pas in 1932. Volgens een raadslid 20 jaar te laat omdat er overal reeds elektrische lantaarns stonden om de straten te verlichten. Wanneer precies de eerste straatlantaarns in Ruurlo zijn geplaatst weten we niet, maar waarschijnlijk was dit omstreeks 1875; dus nadat de petroleumlamp algemeen was geworden. Op 22 november 1878 werd besloten het aantal straatlantaarns in het dorp uit te breiden met 6 lampen, "omdat er door den spoorweg meer rijtuigen en voetgangers door het dorp gaan, terwijl het ook voor de ingezetenen zelve van belang is dat er enige verlichting wordt aangebracht". In 1879 werd f. 27,60 betaald aan B.H. Kamperman voor het schoonmaken, opsteken en doven der lantaarns. In 1890 ontvangt hij hiervoor f. 56,—. Van 1891 verzorgt J. Lusink de straatlantaarns.

In 1901 blijkt dat de verlichting van de Stationsstraat niet optimaal is en wordt besloten er een lantaarn bij te plaatsen. In de raadsvergadering van 7 juli 1904 wordt besloten de bestaande straatlantaarns te vervangen door **gasoline-lampen** (Gasoline is een mengsel van minder vluchtige bestanddelen van ruwe petroleum). De verandering van de lantaarns zal f. 7,25 per lantaarn bedragen. Het opsteken en schoonhouden van de lantaarns werd in 1905 verzorgd door J.W. Stevens, die hiervoor f. 55,— per jaar ontving.

Hoewel we de elektriciteit vandaag de dag als iets vanzelfsprekend beschouwen, is het nog maar enkele generaties geleden, dat het zijn intrede deed. Verschillende delen van de Achterhoek zijn eerst na 1945 ontsloten; zodat men daar pas amper 50 jaar zijn voordeel heeft kunnen doen met de in 1879 voor het eerst, door de Amerikaan Thomas A. Edison vervaardigde gloeilamp.

Wat hier allemaal aan voorafging en wat er overlegd of besproken werd, voordat het zover was, volgt hieronder. Het is vaak droge stof, maar ik heb gemeend U alles wat aan het bestaande vooraf ging te moeten vertellen.

In de oude papieren van Ruurlo wordt het eerst over elektriciteit gesproken in de raadsvergadering van 29 maart 1897, waarin een schrijven wordt besproken van de heer R.W.H. Hoffstede Crull, ingenieur te Borne, gedateerd 26 januari l.l. waarin hij - voorlopig voor de tijd van 2 jaren - vergunning vraagt tot het leggen en hebben van kabels, dienende tot het voortgeleiden van elektrische stroomen voor licht en kracht in en over de openbare straten, pleinen, wegen, wateren, enzovoort.

Op voorstel van de Burgemeester en Wethouders wordt besloten eerst nadere inlichtingen te vragen alvorens hier een besluit over te nemen. In de vergadering van 10 mei van datzelfde jaar komt deze brief weer ter tafel en deelt de voorzitter mee dat het voorlopig doel van de aanvrager is "om van de gemeente gedurende 2 achtereenvolgende jaren het uitsluitend recht te erlangen, om met de gemeentenaren, voor het leveren van licht in onderhandeling te treden om tegen de afloop of eerder in staat te zijn met een definitieve concessie-aanvraag te kunnen terugkomen".

Hoe of dit verder afliep komt niet in de notulen voor, maar hoogstwaarschijnlijk was men nog niet in voor, **die nieuwe kunsten**, waarbij je met een knopje aan de muur licht kon maken en bleef men bij de vertrouwde petroleumlamp.

In de raadsvergadering van 4 maart 1909 wordt een verzoek van de vereniging Ruurlo's Belang behandeld, die vraagt om de bestaande straatlantaarns te vervangen door gasgloeilichten. Na bespreking wordt voorgesteld een commissie uit de Raad te benoemen, om dit te onderzoeken en tegelijkertijd het aanleggen van elektrische verlichting daarin mee te nemen. De Burgemeester en de heren Esselenbroek en Hesselink worden in de "**Commissie onderzoek tot verbetering straatverlichting**" benoemd.

Of er tussentijds nog een verslag van het in te stellen onderzoek is geweest, weten we niet, maar eerst in de raadsvergadering van 12 maart 1910 komt de voorzitter met een schrijven bevattende "**Voorstellen en Beschouwingen met bijlagen**" betreffende het aansluiten van de gemeente aan een interprovinciaal kabelnet voor de levering van elektrische stroom voor verschillende doeleinden, door de heren Hoffstede Crull en Willink. Voorts wordt de Raad uitgenodigd een afgevaardigde te sturen naar de op 15 maart a.s. te houden vergadering van genoemde heren met gemeentebesturen van Gelderland en Overijssel. Burgemeester en Wethouders stellen voor een afgevaardigde te benoemen en een bedrag van f. 50,- beschikbaar te stellen voor een deskundig onderzoek. Vervolgens wordt burgemeester Scholten gekozen als afgevaardigde.

In de vergadering van 4 juli 1910 komt een adres van het Centraal Comité inzake Elektriciteitsvoorziening in het Oostelijk deel van Gelderland en Overijssel, benoemd in de vergadering van 15 maart 1910 te Deventer, ter tafel. Dit schrijven houdt in, dat er thans een deskundig rapport uitgebracht moet worden omtrent het voorstel van Hoffstede Crull c.s. De kosten bedragen f. 0,01 per inwoner. De Raad besluit conform. In de vergadering van 24 mei 1911 deelt burgemeester Scholten mee, dat er "eenige exemplaren van een deskundig rapport inzake elektriciteitsvoorziening in Oostelijk Gelderland en Overijssel zijn binnengekomen", alsmede een schrijven van het Centraal Comité met het verzoek een afgevaardigde te benoemen naar de vergadering van 17 a.s. te Deventer. Hiervoor wordt burgemeester Scholten gekozen, terwijl als plaatsvervanger de heer A.J. Rijkenburg wordt aangewezen.

In de vergadering van 23 juni 1913 vraagt de heer Hesselink of er niet een commissie kan worden aangewezen, die een onderzoek kan instellen naar de mogelijkheid of ook Ruurlo -op niet bezwaarlijke wijze- aangesloten kan worden aan de Elektr.Mij. "*De Berkelstreek*". De voorzitter herinnert de heer Hesselink er aan dat er reeds eerder een verlichtings-commissie benoemd is, bestaande uit de heren E. Scholten, H.J. Esselenbroek en J.C. Hesselink. Deze commissie zou een onderzoek kunnen instellen. Op voorstel van de heer Hesselink wordt als 4e lid de heer Nahuys hieraan toegevoegd.

Dat de gemeente niet over één nacht ijs wilde gaan blijkt uit een vergadering van 21 november 1913, waarin besloten wordt de Elektriciteitsmaatschappij "*De Berkelstreek*" te verzoeken om enig uitstel van de te nemen beslissing op het door haar gedane voorstel inzake elektriciteitsvoorzieningen. In de eerstvolgende vergadering, op 20 januari 1914, wordt er gesproken over een brief van "*De Berkelstreek*" waarin het verzoek om uitstel wordt ingewilligd, met de opmerking dat de gemeente Ruurlo geen recht op dividend heeft, voordat het distributienet geheel in gebruik is genomen.

Vervolgens brengt de elektriciteits-commissie verslag uit over haar onderhandeling met mr. W Baron van Heeckeren van Kell, waaruit blijkt dat de baron niet bereid is de plannen te steunen. Na overleg met de commissie stellen Burgemeester en Wethouders de Raad voor het aanbod van "*De Berkelstreek*" te aanvaarden.

Om de kosten te dekken wordt besloten de opcenten op de hoofdsom van de personele belasting te verhogen van 25 naar 50, hetgeen ruim f. 1000,- per jaar zal opleveren, terwijl hoogstwaarschijnlijk is, dat de straatverlichting belangrijk goedkoper zal zijn. De voorzitter merkt hierbij op dat, hoewel de bewoners van het dorp de meeste personele belasting betalen, het College het billijk vindt, dat de verhoging der opcenten hun het meest treft, aangezien zij, zeker in het begin, het meeste genot van de elektriciteit zullen hebben. De voorzitter deelt vervolgens mee dat verhoging der opcenten op de hoofdsommen der grondbelasting niet mogelijk is, aangezien het maximum der percentages reeds geheven wordt. Naar aanleiding van deze mededeling ontspint zich een uitvoerige discussie.

Enige leden van de Raad betogen uitvoerig het grote belang van de gemeente om dit voorstel te aanvaarden, omdat de financiële bezwaren niet zo groot zijn en een dergelijk voorstel nooit meer gedaan zal worden. Andere leden zijn echter huiverig om hun stem aan het voorstel te geven. Zij zijn niet overtuigd van het belang en vragen de beslissing uit te stellen.

De heer Papenburg wil de hoofdelijke omslag liever verhoogd zien, dan de opcenten op de personele belasting, maar vindt niet voldoende stemmen om met dit voorstel te komen. De voorzitter stelt vervolgens voor om thans een beslissing te nemen over toetreding tot "De Berkelstreek" en in een volgende vergadering te praten over verhoging der belastingen. Aangezien echter ten eerste op uitstel van beslissing over het voorstel wordt aangedrongen stelt de voorzitter tenslotte voor om de beslissing 14 dagen later te nemen.

In deze vergadering, die op 13 februari 1914 werd gehouden wordt een adres van 79 inwoners ter tafel gebracht, inhoudende het verzoek aan de Raad om het aanbod van de Elektr. Mij. "De Berkelstreek" te aanvaarden, waarbij de voorzitter opmerkt dat de raad wederom voor de vraag geplaatst wordt die in de vorige vergadering niet is opgelost. Uitvoerig betoogt de heer J.C. Hesselink dat aansluiting zeer gewenst is en dat het uit te keren dividend op 5 % wordt geacht. De heer Papenburg zou willen weten wat belangstellenden er voor over zouden hebben. Na een uitvoerige discussie wordt tot stemmen overgegaan en met 6 tegen 1 stem wordt het volgende besluit genomen:

Naar aanleiding van een schrijven d.d. 27 augustus 1913, nr. 35 inhoudende het aanbod tot levering van elektrische energie aan de gemeente Ruurlo door de elektr. Mij "De Berkelstreek" en gehoord de terzake gevoerde onderhandelingen en verkregen toelichting besluit:

- a. Om deel te nemen in de Maatschappij "De Berkelstreek" voor 22 aandelen ad. f. 1250,-.
- b. Aan genoemde Mij. uitsluitend Consessie te verlenen op geheel de zelfde voorwaarden als dit door de gemeenten Borculo, Neede en Eibergen is geschied.

De voorzitter zegt zeer blij te zijn met het genomen besluit en spreekt de hoop uit, dat zij, die thans nog tegenstanders zijn binnen korte tijd warme voorstanders zullen worden. De heer Hesselink brengt nog een woord van hulde aan den heer Esselenbroek voor de krachtige steun vanaf het begin verleend, waarvoor deze bedankt en constateert dat de heer Hesselink zelf, bij de behandeling der plannen, voor hem en de medestanders, de grootste was.

Het blijkt echter dat de Raad iets te vroeg gejuicht heeft. Door het langdurig uitstellen voordat een definitieve toezegging aan "De Berkelstreek" werd gedaan, zijn er kapers op de kust gekomen en de P.G.E.M. die in aangrenzende gemeenten actief is en ook Ruurlo wel van elektriciteit wil voorzien. Ook blijkt dat er toestemming van de Minister nodig is. Naar aanleiding hiervan besluit de Raad het volgende verzoek te richten aan zijne excellentie de Minister van Waterstaat:

In verband met het besluit van de Raad dezer gemeente d.d. 13 februari 1914 omfattende de deelname in het kapitaal van de N.V. Elektr. Mij "De Berkelstreek" te Borculo met 22 aandelen à f. 1250,- en opname in bovengenoemde combinatie op dezelfde voorwaarden als waaronder de gemeenten Borculo, Neede en Eibergen zijn toegetreden is het ter onze kennis gekomen, dat voor de aansluiting dezer gemeente, ter voorziening in de behoefte aan elektrische energie voor licht en kracht doeleinden op het hoogspanningsnet van de elektr. Mij "De Berkelstreek" vergunning van Uwe Excellentie noodzakelijk is. Aangezien in deze gemeente de behoefte aan elektriciteits voorzieningen dringend wordt gevoeld en alle verder hiervoor nodige stappen zijn gedaan, zoo hebben wij de eer Uwe Excellentie beleefd te verzoeken:

- 1e. Te vergunnen dat ten behoeve der gemeente Ruurlo elektrische energie wordt getapt uit het hoogspanningsnet van de Elektr. Mij "De Berkelstreek" waartoe een kabel zal worden gelegd van Borculo naar een nader te bepalen punt in de kom van Ruurlo.
- 2e. Aan de N.V. Elektr. Mij. "De Berkelstreek" te Borculo toe te staan den Rijksweg Zutphen-Winterswijk, voor zover deze door de gemeente Ruurlo loopt te gebruiken voor het overspannen met elektrische leidingen en het aanbrengen van verdere werken noodzakelijk zijn voor de elektrische stroomlevering in de gemeente Ruurlo.

Vervolgens wordt er overgegaan tot benoeming van een lid in de Raad van Commissarissen der Mij. "De Berkelstreek". Hierin wordt benoemd burgemeester E.C. Scholten, die deze benoeming aanvaard.

(wordt vervolgd).

Aan de hand van een aantal oude kranteartikelen uit diverse kranten wil ik proberen om U een globaal overzicht te geven van de geschiedenis van de muziekvereniging Sophia's Lust uit Ruurlo.

In 1861 kwamen een aantal jongeren bijeen om te bekijken of er in Ruurlo een muziekgezelschap kon worden opgericht. De oprichters waren muzikanten, die bij bruiloften en andere gelegenheden muziek maakten. De namen van deze personen zijn niet precies bekend, maar mensen van het eerste uur waren onder andere kleermaker Jan Marsman, schoenmaker A. Esselenbroek, G. van Langen en de gebroeders Albers.

Het grootste probleem waren de kosten. Hier kregen zij echter de ondersteuning van Freule Sophie van Heeckeren van Kell, die de oprichting zeer toejuichte en de nieuwe vereniging ondersteunde door de onkosten voor haar rekening te nemen. Op 11 november 1861 werd de vereniging officieel opgericht. Een naam was snel gevonden. Als eerbetoon aan de freule, die tevens de eerste beschermvrouwe werd, kreeg de vereniging de naam: "Sophia's Lust".

Van de eerste jaren is niet veel bekend. Men nam het in die dagen niet zo nauw met notulen en jaarverslagen. Wel is bekend, dat in die tijd de namen Lusink en Esselenbroek veel onder de leden voorkwamen. Deze families hebben toen veel voor de vereniging gedaan. Het enigste wat nog is overgebleven uit die tijd is een kasboekje uit 1895, waarin rekening en verantwoording werd gedaan. Hieruit bleek wel dat het in die begintijd meer om de gezelligheid ging dan om de muziek. Want welke andere conclusie kun je trekken uit de telkens weer terugkerende zin in dat boekje: "Vertering na (of bij) repetitie f 1,48".

De vereniging begon met ongeveer 8 leden die een contributie van 20 cent per kwartaal inlegden. De eerste dirigent was een zekere Weimershaus, die werd opgevolgd door de heer Siek uit Lochem. In 1893 kwam de gepensioneerde stafmuzikant Engers uit Deventer. Er werd toen trouw elke zondagmiddag om 5 uur gerepeteerd in de oude school, die gratis door het gemeentebestuur ter beschikking werd gesteld. Het ledental steeg in 1908 naar 13 muzikanten. In 1910 kwam er weer een nieuwe dirigent, de heer van Egmond uit Doetinchem. In 1911 vierde de vereniging haar 50-jarig bestaan, met een feestavond voor leden (inmiddels 15) en oud leden in hotel Avenarius. De opbrengst van deze avond werd belegd in een fonds bestemd voor de oprichting van een eigen muziek-tent. Omdat er naast de rente verder geen middelen meer in het fonds vloeiden werd van het geld een Es-bas aangeschaft.

Rond 1912 werd het dirigentschap overgenomen door de heer C.A. Kok uit Winterswijk. Naast het ledental steeg ook het muzikale peil van de vereniging. Men zocht tevens aansluiting bij de Federatie van Harmonie- en Fanfaregezelschappen. Men ging deelnemen aan verschillende concoursen. In 1921 boekte de vereniging haar eerste grote succes. Op een concours in Dieren werd een 1e prijs in de wacht gesleept. De feestvreugde onder de 21 muzikanten was zelfs zo groot, dat de toenmalige voorzitter op de vraag om mee te gaan naar Ruurlo antwoordde: "Lak aan mijn familie, wij hebben een eerste prijs!" Sophia's Lust kwam hierdoor in een hogere afdeling, maar daar bleef het voorlopig bij. Een concours in Deventer liep uit op een debacle. Er werd daarom voorlopig niet meer deelgenomen aan concoursen. Het ledental liep terug en de dirigent kreeg de schuld. Daarom nam het lid de heer Hillebrand sr. in 1932 de leiding over. Hij kreeg toen talrijke volmachten om de vereniging weer op het goede spoor te krijgen. De muzikale prestaties vertoonden hierdoor weer een stijgende lijn.

Op 11 november 1936 bestond Sophia's Lust 75 jaar. De viering van dit feit werd echter doorgeschoven naar de zomer van 1937. Op 6 tot en met 8 augustus van dat jaar werd -ter gelegenheid van dat jubileum- een Groot Nationaal Federatief Muziek-Concours gehouden. Hieraan namen 22 vereniging uit het gehele land deel. Bij dit jubileum liet de bevolking zich ook niet onbetuigd. Zij bood Sophia's Lust een eigen muziek-tent aan. Deze staat in het plantsoen op de hoek Groenloseweg - Domineesteeg, en is voorzien van een steen met daarop de tekst: "Aangeboden door de Burgerij aan Sophia's Lust bij haar 75-jarig Jubileum. Aug. 1937". In hetzelfde jaar ontstond er ook de nodige commotie binnen de vereniging. Reina Stokkink meldde zich al eerste vrouwelijk lid aan, zeer tegen de zin van vele mannen, die vonden dat de muziekvereniging "mannenwerk" was. Het bleef de vereniging voor de wind gaan. In 1942 werd op een concours in Oosterbeek weer een 1e prijs behaald, waardoor men naar een hogere afdeling ging.

Na 14 jaar de vereniging als dirigent geleid te hebben, bedankte de heer Hillebrand in 1946 hiervoor. Zijn taak werd overgenomen door de beroepsmusicus Joh. Timmermans uit Eibergen. Hij handhaafde de discipline door boetes te heffen bij repetitie-verzuim. Hierdoor konden de hoge muzikale prestaties worden voortgezet. In 1947 werd op een concours in Vorden de 1e prijs behaald in de tweede afdeling Harmonie, waardoor Sophia's Lust -na 85 jaar- promoveerde naar de 1e afdeling. Dit succes kon 3 jaar later op een concours in Ruinen (Dr) nog worden overtroffen, hetgeen promotie naar de afdeling Uitmuntendheid volgde. Men besloot in die tijd ook iets te doen aan de uniformiteit van de leden en schafte derhalve petten aan.

Op 11 tot en met 13 augustus 1951 organiseerde Sophia's Lust weer een concours op een terrein naast de Binneman. Dit gebeurde ter gelegenheid van het 90-jarig bestaan. In 1937 werd op aandringen van de leden een jeugdorkest opgericht. En er kwam weer een dirigentenwissel. De inmiddels uit 44 leden bestaande vereniging kwam onder leiding te staan van de heer G.J. Schierboom, omdat de heer Timmermans er wegens drukke werkzaamheden mee moest stoppen.

Een hoogtepunt in de geschiedenis van de vereniging was de viering van het 100-jarig bestaan in 1961. Ook nu werd er weer een groot nationaal concours georganiseerd, waaraan door 11 korpsen werd deelgenomen. Tijdens de festiviteiten stond de vereniging 3 verrassingen te wachten. De eerste was de toekenning van het predikaat "Koninklijk", waardoor men zich *Koninklijke Muziekvereniging Sophia's Lust* mocht noemen. De tweede verrassing was het geschenk van de burgerij aan de vereniging. Dit betrof nieuwe uniformen, die symbolisch door de burgemeester van Ruurlo, Jhr. mr. J.W. de Beaufort werden aangeboden. Als laatste kreeg men van de beschermheer van de vereniging mr. W. Baron van Heeckeren van Kell tijdens de opening van het concours een nieuw vaandel aangeboden.

In 1962 werd er -na vele jaren- weer deelgenomen aan een concours. Men sleepte daar een zeer verdienstelijke tweede plaats in de wacht. Nadat er door omstandigheden een aantal snelle dirigent-wisselingen hadden plaatsgevonden, werd in 1966 de heer G. Riesmeyer uit Losser als dirigent aangetrokken.

Door de zogenaamde "Komissie van Bijstand der Muziekvereniging Sophia's Lust" werd in 1968 een aantal actie's op touw gezet om een bedrag van ongeveer f. 22.000,- bijeen te brengen voor de aanschaf van nieuwe instrumenten. Naast een aantal toegezegde donaties en subsidies werd er een bazar en een huis-aan-huis intekenactie gehouden. De opbrengst was uiteindelijk f. 21.650,03. Een geweldig resultaat.

In 1970 kreeg de muziekvereniging Sophia's Lust weer twee nieuwe enten aan de stam. Er werd namelijk een drumband en een majorettegroep opgericht. Met deze nieuwe aanwas werd in 1971 op grootse wijze het 110-jarig bestaan gevierd in de tuin van Huize Ruurlo.

Tijdens de Septemberfeesten in 1975 kreeg de vereniging voor de tweede maal in haar bestaan nieuwe uniformen aangeboden van de Ruurlose burgerij. Toen men aan het eind van de jaren zeventig in financiële problemen raakte, besloot het Gemeentebestuur om bij te springen en de toegeldende subsidieregeling aan te passen.

Nadat de vereniging in 1981 haar 110-jarig bestaan vierde, kreeg men in 1982 een nieuw vaandel aangeboden, dat door een aantal dames zelf was vervaardigd.

In 1986 vierde de vereniging haar 125-jarig bestaan, waardoor men zowel in de Achterhoek, als landelijk één van de oudste is. Inmiddels is Sophia's Lust de 130 jaar gepasseerd en nog steeds is de Ruurlose burgerij behulpzaam, als er weer een actie op touw wordt gezet om de vereniging te helpen.

Doordat de vereniging inmiddels zelf een blokfluitopleiding verzorgt en afspraken heeft gemaakt met de plaatselijke muziekschool over een vervolgopleiding, blijft de groei van het ledental ook voor de toekomst gewaarborgd.

Tot zover een stukje geschiedenis van onze muziekvereniging Sophia's Lust. Het is zoals burgemeester H.G.I. baron van Tuyll van Serooskerken schreef ter gelegenheid van één de vele hoogtenpunten uit de verenigingsgeschiedenis: "*Wat zou Ruurlo zijn zonder Sophia's Lust? Hoe zouden we Oranje- en volksfeesten kunnen vieren zonder muziek? en hoe moeten we optochten organiseren zonder muziek?*" De Koninklijke Muziekvereniging Sophia's Lust is niet meer weg te denken uit de Ruurlose gemeenschap.

Ik ben mij ervan bewust dat het verhaal niet compleet is. Ik heb met dit stukje toch een kleine bijdrage willen leveren aan het beschrijven van een stukje Ruurlose geschiedenis.

HET RUURLOSE WINKELAANBOD.

In het archief trof ik een boek aan, getiteld: RUURLO, een economisch-sociografisch onderzoek. Dit boekwerk is in 1952 samengesteld door het Economisch Technologisch Instituut voor Gelderland en het Landbouw-Economisch Instituut.

Hierin werd onder andere een studie gemaakt over het winkelaanbod, met het oog op de wederopbouw- en uitbreidingsplannen. De winkels werden derhalve in drie categorieën:

Groep I : Winkels voor dagelijkse behoeften;

Groep II : Winkels welke men niet dagelijks, maar regelmatig nodig heeft;

Groep III: Winkels die in behoeften voorzien, welke incidenteel voorkomen.

Om U een indruk te geven van de toen aanwezige winkels, ziet U hieronder een overzichtstabel; vergelijkt U die eens met het huidige aanbod.

DE WINKELS IN RUURLO¹⁾

Soort	Aantal winkels		Soort	Aantal winkels	
	Totaal	waarvan te Zieuent		Totaal	waarvan te Zieuent
<u>Groep I</u>			<u>Groep III Transport</u>	1	-
1. Kruidenierswaren	13	4	26. Leder-schoenfourn.	-	-
2. Groente en fruit	3	1	27. Radio-artikelen	1	-
3. Textiel	6	-	28. Goud-zilverwerken	1	-
4. Brood	9	1	29. Uurwerken	1	-
5. Zuivel	1	-	30. Foto-artikelen	-	-
6. Kappers	4	-	31. Apotheken	-	-
7. Tabak	3	1	32. Levende dieren	-	-
8. Slagerijen	2	-	33. Parfumerieën	-	-
9. Rijwielen	8	1	34. Behangsel	-	-
Totaal	49	8	35. Vleeswaren	-	-
<u>Groep II</u>			36. Antiquiteiten	-	-
10. Drogisterijen	2	-	37. Dameshoeden	-	-
11. Banket	-	-	38. Koffers, lederw.	-	-
12. Boeken, kantoorartikelen	1	-	39. Glas, porcelein	1	-
13. Meubelen	2	1	40. Postzegels	-	-
14. Schoenen	3	-	41. Wild, gevogelte	-	-
15. Electriscne artikelen	1	-	42. Kantoormeubelen	-	-
16. Alcohol	2	-	43. Muziekinstrumenten	-	-
17. Vis	-	-	44. Luxe kunstartikelen	-	-
18. IJzerwaren	2	-	45. Optische artikelen	-	-
19. Bloemen	-	-	46. Piano's, harmoniums	-	-
20. Huishoudelijke artikelen	3	-	47. Hout, houtwaren	-	-
Totaal	16	1	48. Platen, lijsten	-	-
<u>Groep III</u>			49. Medische instrumenten	-	-
21. Tweedehandsartikelen	-	-	50. Naaimachines	-	-
22. Sanitaire artikelen	-	-	51. Klein-, tuinmeubelen	-	-
23. Haarden en kachels	1	-	52. Sporartikelen	-	-
24. Speelg. galant.	-	-	53. Staalwaren	-	-
25. Consumptie-ijs	-	-	54. Verhuur textiel	-	-
Transporteren	1	-	55. Wapens, munitie	-	-
			Totaal	5	-

1) Bron: gegevens Bedrijfschap Detailhandel.